

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 415

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Agata Wiszniowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-571-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Problemy ubezpieczeń społecznych i emerytalnych w Federacji Rosyjskiej / Social and pension insurance problem in Russian Federation	11
Teresa H. Bednarczyk: Mikroubezpieczenia – innowacja produktowa czy powrót do korzeni? / Microinsurance – product innovation or return to the roots?.....	23
Barbara Cieślak: UBI zamiast czy obok SBM? / UBI together with or instead of BMS?.....	33
Roman Garbicz: Financial Effects of Social Security System Reforms in Selected Countries of the European Community / Efekty finansowe reform publicznych systemów ubezpieczeń społecznych w wybranych państwach Unii Europejskiej	42
Aleksandra Hęcka, Krzysztof Łyskawa: Ubezpieczenia zagrożeń środowiskowych w gospodarstwie rolnym / Insurance of environmental risk in agricultural entity.....	55
Marietta Janowicz-Lomott, Krzysztof Łyskawa: <i>Underwriting</i> i polityka lokacyjna zakładów ubezpieczeń w kształtowaniu taryf na rynku ubezpieczeń majątkowych / Underwriting and investment policy of insurances companies in creating rates on the market of property insurance.....	68
Maria Kiedrowska: Ryzyko badania sprawozdania finansowego zakładu ubezpieczeń / Insurance company financial statement audit risk	83
Bożena Kołosowska, Angelika Kuligowska: Praktyczne stosowanie triggerów na przykładzie ubezpieczenia gminy / Practical application triggers on the example of municipalities insurance	94
Rafał Komorowski, Katarzyna Kubiszewska: Islamic Takaful: Has it successfully substituted conventional insurance? / Islamic Takaful: czy skutecznie zastąpił ubezpieczenia komercyjne?.....	104
Lech Kujawski, Agnieszka Pobłocka: Oszacowanie rezerwy IBNR bayesowskim modelem <i>chain ladder</i> w ubezpieczeniach majątkowych / Bayesian methods for calculation the best estimate of IBNR technical provision in non-life insurance	115
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Motywy zakupu dobrowolnych ubezpieczeń przez rolników Pomorza Środkowego / The motives of purchase voluntary insurances by farmers of the Middle Pomerania	124

Robert Kurek: Nadzór nad globalnie działającymi zakładami ubezpieczeń – wymogi kapitałowe / Supervision over the globally functioning insurance institutions – capital requirements	134
Sergiusz Lenhardt: Perspektywy dla rynku ubezpieczeń samochodów zabytkowych w Polsce / Perspectives for the classic cars insurance market in Poland	143
Jerzy Łańcucki: Mechanizm nadzoru nad grupą ubezpieczeniową w nowych regulacjach unijnych / Mechanism of insurance group supervision in new EU regulations	152
Beata Nowotarska-Romaniak: The marketing meaning of customers as users of insurance services / Marketingowe znaczenie klientów jako użytkowników usług ubezpieczeniowych	163
Sylvia Pieńkowska-Kamieniecka: Partycypacja osób młodych w dodatkowym systemie emerytalnym / The participation of young people in the additional pension scheme	171
Piotr Pisarewicz: Wynagrodzenia z tytułu sprzedaży ubezpieczeń jako wyznacznik strategii rozwoju banków opartych na modelu współpracy z zakładami ubezpieczeń / Insurance commissions as a determinant of banks' strategies based on co-operation with an insurance companies.....	182
Agnieszka Przybylska-Mazur: Wybrana metoda oszacowania ryzyka rachunków zdrowia / Selected method of estimating the risk of health accounts.....	194
Paweł Rozumek: Instrumenty zarządzania ryzykiem katastroficznym i niekatastroficznym w rolnictwie – analiza porównawcza ubezpieczeń tradycyjnych i indeksowych / Catastrophic and non-catastrophic risk management tools in agriculture – comparative analysis of traditional and index insurances	203
Ewa Spigarska: Bilans zakładów ubezpieczeń na potrzeby wymogów wypłacalności i do celów statutowych – podobieństwa i różnice / Balance sheet of insurance companies for solvency requirements and for statutory purposes – similarities and differences.....	214
Grzegorz Strupczewski: Identyfikacja kluczowych determinant zakupu dotowanego ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich / Identification of the key determinants of subsidized crop and livestock insurance purchase.....	225
Waldemar Truszkiewicz: Medyczna ocena następstw szkody osobowej w roszczeniach odszkodowawczych – wielowymiarowy, nowoczesny System HBT (Human Body Trauma) Index w miejsce jednowymiarowej tabeli ZUS / Replacement of one-dimensional ZUS (Social Insurance Institute) table with a multidimensional, advanced HBT (Human Body Trauma) system in Medical valuation of consequences of injuries on the person in compensation claims	241

Tatiana Verezubova: Rodzaje ubezpieczeń w strategii finansowej zakładów ubezpieczeniowych rekomendowane na podstawie analizy ryzyka i rentowności – metodologia wyboru / The method of selection of preferential insurance forms based on risk analysis and profitability in financial strategy of insurance companies.....	250
Alicja Wolny-Dominiak, Stanisław Wanat: Taryfikacja <i>a priori</i> z wykorzystaniem kopuli / On the use of copula in ratemaking	258

Wstęp

Ubezpieczenie jako urządzenie gospodarcze funkcjonuje od bardzo dawna. We współczesnych czasach w wielu krajach w ramach rynków finansowych działają rozwinięte w różnym stopniu rynki ubezpieczeniowe. Ryzyko, które towarzyszy człowiekowi od zarania dziejów i które dało początek zorganizowania instytucji ubezpieczenia, występuje ciągle i jednocześnie na skutek rozwoju cywilizacyjnego, rozwoju technologicznego oraz zmieniających się procesów demograficznych. Pojawiają się nowe kategorie ryzyka, które mogą być przedmiotem ubezpieczenia. Wobec zmieniającego się otoczenia rynek ubezpieczeniowy dostosowuje się i proponuje nowe produkty ubezpieczeniowe. Jednocześnie zakłady ubezpieczeń z obowiązku muszą dbać o bezpieczeństwo finansowe swoich klientów, aby nie podważyć podstawowej zasady realności ochrony ubezpieczeniowej. Wszystkie te zjawiska można zaliczyć do obszarów badawczych środowiska akademickiego zajmującego się problematyką ubezpieczeniową. Ponadto nowe tendencje, które pojawiają się w systemach emerytalnych, wywołane starzeniem się społeczeństw i niewydolnością repartycyjnego systemu emerytalnego, a równocześnie pojawiającymi się kryzysami na rynkach finansowych, generują cały szereg problemów badawczych, które są również w zasięgu zainteresowań wielu środowisk akademickich. Funkcjonujący w Polsce od kilkunastu lat nowy system emerytalny budzi różne kontrowersyjne dyskusje i skłania do wstępnej oceny, a zagadnienia te wiążą się z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych, w tym również z finansowaniem ochrony zdrowia.

Jak widać, tematyka badawcza obejmująca bardzo szeroko rozumiane ubezpieczenia od strony teoretycznej, jak również praktyki ubezpieczeniowej, jest niezwykle obszerna. Wszystkie te problemy są zawarte w przygotowanej pracy.

Zbiór zawiera artykuły, zaprezentowane na IX Międzynarodowej Konferencji „Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku”, która odbyła się w maju 2015 r. w Rydzynie. Konferencja jest organizowana z inicjatywy i w wyniku współpracy Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Biorą w niej udział osoby reprezentujące wszystkie czołowe krajowe środowiska akademickie zajmujące się problematyką ubezpieczeniową oraz przedstawiciele praktyki ubezpieczeniowej. Od kilku lat przyjeżdżają również uczestnicy z zagranicy, z takich państw, jak: Rosja, Ukraina, Białoruś, Słowacja, Czechy i Niemcy. Tematyka badawcza prezentowana na obradach koncentruje się wokół następujących zagadnień:

- Funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego w Polsce i w świecie
- Zarządzanie ryzykiem w ubezpieczeniach
- Gospodarka finansowa ubezpieczycieli

- Zastosowanie metod ilościowych w ubezpieczeniach
  - Problematyka prawna w ubezpieczeniach
- Artykuły opublikowane w tym opracowaniu dotyczą powyższych zagadnień.

Pragniemy wszystkim Autorom serdecznie podziękować za przygotowanie interesujących artykułów poruszających wiele ważnych, aktualnych problemów i mamy nadzieję, że publikacja ta wzbogaci literaturę ubezpieczeniową i będzie inspiracją do dalszych badań.

W imieniu Autorów i własnym wyrażamy głęboką wdzięczność recenzentom: Pani Profesor Marii Balcerowicz-Szkutnik, Pani Profesor Teresie Bednarczyk, Panu Profesorowi Jackowi Lisowskiemu, Panu Profesorowi Markowi Monkiewiczowi, Panu Profesorowi Kazimierzowi Ortyńskiemu, Pani Profesor Wandzie Sułkowskiej, Panu Profesorowi Włodzimierzowi Szkutnikowi, Panu Profesorowi Tadeuszowi Szumliczowi oraz Panu Profesorowi Adamowi Śliwińskiemu – za cenne uwagi, które pozwoliły nadać publikacji lepszy kształt.

Redaktorzy naukowii
Wanda Ronka-Chmielowiec
Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska

Jerzy Łańcucki

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

e-mail: jerzy.lancucki@ue.poznan.pl

MECHANIZM NADZORU NAD GRUPĄ UBEZPIECZENIOWĄ W NOWYCH REGULACJACH UNIJNYCH

MECHANISM OF INSURANCE GROUP SUPERVISION IN NEW EU REGULATIONS

DOI: 10.15611/pn.2016.415.14

Streszczenie: Nowa architektura nadzoru finansowego objęta systemem Wyplacalność II tworzona jest na trzech poziomach. Poziom pierwszy tworzy dyrektywa ramowa (Wyplacalność II i jej nowelizacje), poziom drugi – akty delegowane, a poziom trzeci wiążące standardy techniczne oraz wytyczne nadzorcze. W dyrektywie wyplacalności II uregulowano wszystkie podstawowe kwestie związane z funkcjonowaniem nadzoru nad grupą oraz kolegium organów nadzoru. Kwestie szczegółowe dotyczące nadzoru nad grupą, jak i funkcjonowania kolegium regulowane są w wytycznych oraz wiążących standardach technicznych. Analiza przyjętych regulacji wskazuje na to, że znacząco wzrasta rola Komisji Europejskiej, której przyznano uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, jak i regulacyjnych standardów technicznych. Kluczową rolę przypisano organowi sprawującemu nadzór nad grupą, co w konsekwencji może prowadzić do sytuacji, że właściwy organ państwowy, będąc organem nadzoru jednostek zależnych, będzie miał ograniczone możliwości w procesie podejmowania decyzji na poziomie grupy. W związku z tym trudno będzie zapewnić równowagę w procesie nadzoru pomiędzy państwami macierzystymi i goszczącymi.

Słowa kluczowe: trzy poziomy nadzoru, nadzór nad grupą, kolegium organów nadzoru.

Summary: The new architecture of financial supervision subject to Solvency II is formed on three levels. The first level is made up of the framework directive (Solvency II with its amendments), the second level of delegated acts and the third level of binding technical standards as well as guidelines. The Solvency II Directive regulates all basic issues related to the functioning of group supervision and the college of supervisors. Specific questions regarding group supervision and the functioning of the college shall be governed by the guidelines and binding technical standards. The analysis of accepted regulations indicates that the role of the European Commission, granted the power to adopt delegated acts and regulatory technical standards, has increased significantly. The key role has been assigned to the group supervisor. This, however, may lead to a situation where the competent state authority which is a supervisor of a group of dependent entities will have limited powers in the decision-making process at the group level. Therefore, it will be difficult to find a balance in the process of supervision between home and host states.

Keywords: three levels of supervision, group supervision, college of supervisors.

1. Wstęp

Według raportu EIOPA (*European Insurance and Occupational Pensions Authority*) z grudnia 2014 r., dotyczącego oceny finansowej stabilności sektora ubezpieczeń w Europie [Financial Stability Report 2014], nadal występują istotne zagrożenia związane ze słabym wzrostem gospodarczym obserwowanym w większości państw europejskich, niskimi stopami procentowymi i bardzo wysokim ryzykiem kredytowym. W związku z tym zakłady ubezpieczeń przewidują obniżenie zysków i konieczność stworzenia dodatkowych technicznych zabezpieczeń w celu dostosowania modeli biznesowych do pogarszającego się środowiska makroekonomicznego. Te okoliczności mogą skłonić duże grupy kapitałowe działające na wielu rynkach do dalszej centralizacji zarządzania kapitałem i płynnością, co w konsekwencji może ograniczać autonomię decyzyjną spółek kapitałowych zależnych, a tym samym ich skłonność dostosowania się do rzeczywistych potrzeb rynku danego kraju i zapewnienia pełnego bezpieczeństwa prowadzonej tam działalności.

W związku z tym dużego znaczenia nabierają wchodzące w życie regulacje dotyczące nadzoru nad grupą, ponieważ w praktycznym wymiarze organ sprawujący nadzór nad grupą będzie znacząco wpływał na zakres i skuteczność działania organów nadzoru w danym kraju, co w przypadku Polski, jako największego w Unii Europejskiej rynku wśród tzw. rozwijających się krajów goszczących, może w sposób znaczący wpływać na możliwości rozwoju polskiego rynku ubezpieczeniowego. Dlatego kwestią o kapitalnym znaczeniu jest zapewnienie równowagi pomiędzy państwami macierzystymi i goszczącymi grup ubezpieczeniowych. Przyjęte regulacje powinny stworzyć taką sytuację, w której właściwy organ państwowy, jako organ nadzoru jednostek zależnych, będzie mógł odgrywać aktywną rolę, a decyzje podejmowane na poziomie grupy nie będą mieć negatywnego wpływu na jednostki zależne w państwach goszczących oraz na rynki tych państw.

2. Zasady, zakres oraz charakter nadzoru nad grupą

Traktat z Lizbony (2009) wprowadził nową klasyfikację aktów prawnych¹. Instytucje europejskie mogą przyjmować pięć rodzajów aktów: rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia i opinie. Na mocy artykułu 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii

---

¹ Traktat z Lizbony ustanowił hierarchię aktów prawa wtórnego, wprowadzając w art. 289, 290 i 291 TFUE precyzyjne rozróżnienie na akty ustawodawcze, akty delegowane i akty wykonawcze. Aktami ustawodawczymi są akty prawne przyjęte według zwykłej lub specjalnej procedury ustawodawczej. Z kolei delegowane to akty nieustawodawcze o zastosowaniu ogólnym, które uzupełniają lub zmieniają niektóre inne niż istotne elementy aktów ustawodawczych. Ustawodawca (Parlament i Rada) może przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania tych aktów. Akt ustawodawczy określa cele, przedmiot, zakres i okres obowiązywania przekazania uprawnień. Akty wykonawcze są zazwyczaj przyjmowane przez Komisję, która jest uprawniona do tego w przypadkach, gdy konieczne są jednolite warunki wykonywania prawnie wiążących aktów wykonawczych.

Europejskiej (TFUE) rozporządzenie ma zasięg ogólny, wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Dyrektywa wiąże każde państwo członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków. Z kolei decyzje wiążą w całości, przy czym należy podkreślić, że decyzja, która wskazuje adresatów, wiąże tylko tych adresatów. Zalecenia i opinie nie mają mocy wiążącej.

Nowa architektura nadzoru finansowego objęta systemem Wyłagalności II tworzona jest na trzech poziomach:

Poziom 1 – dyrektywa Wyłagalności II i jej nowelizacje².

Poziom 2 – akty delegowane.

Poziom 3 – wiążące standardy techniczne oraz wytyczne nadzorcze.

Na każdym z tych poziomów poddano regulacji problematykę nadzoru nad grupą. W dyrektywie Wyłagalności II zdefiniowano „grupę” (art. 212 ust. 1, pkt C) jako grupę zakładów:

a) w skład której wchodzi zakład posiadający udziały kapitałowe w innych zakładach, jego jednostki zależne oraz podmioty, w których udziały posiada ten zakład lub jego jednostki zależne;

b) opartą na umownym lub innym ustanowieniu silnych i trwałych powiązań finansowych między tymi zakładami, która może obejmować towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych lub inne towarzystwa ubezpieczeń oparte na zasadzie wzajemności, pod warunkiem że jeden z tych zakładów w sposób oczywisty wywiera, poprzez scentralizowaną koordynację, dominujący wpływ na decyzje, w tym decyzje finansowe, pozostałych zakładów należących do grupy.

W tym samym artykule dodano, że zakład prowadzący scentralizowaną koordynację uważa się za jednostkę dominującą, a pozostałe zakłady za jednostki zależne.

Grupy mogą działać w różnych formach konglomeratu finansowego³, takich jak ubezpieczeniowa spółka holdingowa, ubezpieczeniowa spółka holdingowa prowadząca działalność mieszaną i finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej (art. 212 ust. 1 dyrektywy Wyłagalności II).

Każdego roku *Joint Committee of the European Supervisory Authorities* (ESMA, EBA, EIOPA)⁴ publikuje listę finansowych konglomeratów, w których na czele grupy znajduje się podmiot z Unii Europejskiej. W 2013 r. zidentyfikowano 71 takich konglomeratów [List of identified financial conglomerates 2013], wśród których znalazły się również takie grupy ubezpieczeniowe, jak: Allianz, Aegon, Axa, Generali, Societè Genèrale.

W Unii Europejskiej nadzór na poziomie grupy jest zapewniony w odniesieniu do (art. 213 ust. 2 i 3 dyrektywy Wyłagalności II):

² Dyrektywy Omnibus II i FICOD I.

³ Ubezpieczeniowy konglomerat finansowy oznacza konglomerat finansowy, w przypadku którego najważniejszym sektorem finansowym jest sektor ubezpieczeń; art. 3 ust. 2 dyrektywy 2002/87/WE.

⁴ European Securities and Markets Authority – ESMA, European Banking Authority – EBA.

a) zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji posiadających udziały kapitałowe w przynajmniej jednym zakładzie ubezpieczeń, zakładzie reasekuracji i zakładzie ubezpieczeń lub zakładzie reasekuracji państwa trzeciego;

b) zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji, których jednostką dominującą jest ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej mająca siedzibę w Unii;

c) zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji, których jednostką dominującą jest ubezpieczeniowa spółka holdingowa lub finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej mająca siedzibę w państwie trzecim lub zakład ubezpieczeń państwa trzeciego lub zakład reasekuracyjny tego państwa.

Spośród organów nadzoru zainteresowanych państw członkowskich wyznacza się jeden organ nadzoru odpowiadający za koordynowanie i prowadzenie nadzoru nad grupą (art. 247 dyrektywy Wyłącalność II). Jeżeli ten sam organ nadzoru jest właściwym organem nadzoru dla wszystkich zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji w grupie, zadania organu sprawującego nadzór nad grupą wykonuje ten sam organ. We wszystkich pozostałych przypadkach zadania organu sprawującego nadzór nad grupą wykonuje organ nadzoru, który wydał zezwolenie zakładowi ubezpieczeń lub zakładowi reasekuracji stojącemu na czele grupy, jeżeli grupie przewodzi zakład ubezpieczeń lub zakład reasekuracji.

W przypadku kiedy grupie nie przewodzi zakład ubezpieczeń ani zakład reasekuracji, w zależności od okoliczności podanych w art. 247 ust. 2 lit. B, nadzór nad grupą sprawuje organ nadzoru, który wydał zezwolenie danemu zakładowi ubezpieczeń lub zakładowi reasekuracji, albo organ nadzoru zakładu ubezpieczeń lub zakładu reasekuracji z największą sumą bilansową.

Do podstawowych praw i obowiązków organu sprawującego nadzór nad grupą zalicza się przede wszystkim (art. 248 ust. 1 dyrektywy Wyłącalność II):

a) koordynowanie gromadzenia i rozpowszechniania właściwych i istotnych informacji w normalnych i nadzwyczajnych sytuacjach;

b) nadzór nad sytuacją finansową grupy i jej ocena;

c) ocena przestrzegania przez grupę zasad dotyczących wypłacalności, koncentracji ryzyka i transakcji wewnątrz grupy;

d) ocena systemu zarządzania grupy;

e) planowanie i koordynowanie działań nadzorczych, w normalnych i nadzwyczajnych sytuacjach, we współpracy z zainteresowanymi organami.

W celu ułatwienia wykonywania powyższych zadań pod przewodnictwem organu sprawującego nadzór nad grupą powoływane jest kolegium organów nadzoru. Kolegia mają zapewnić faktyczne stosowanie procedur współpracy, wymiany informacji i konsultacji między organami nadzoru będącymi członkami kolegium (art. 248 ust. 2 dyrektywy Wyłącalności II). W preambule tej dyrektywy stwierdza się, że kolegia nadzoru od 2016 r. mają stać się głównym narzędziem dla kooperacji i koordynacji działalności nadzorczej w kontekście transgranicznego nadzoru nad grupą.

Kolegium składa się z organu sprawującego nadzór nad grupą i organów nadzoru wszystkich państw członkowskich, w których znajdują się siedziby wszystkich jednostek zależnych oraz z EIOPA. W celu skutecznej wymiany informacji prawo udziału w kolegium mają również organy nadzoru istotnych oddziałów i zakładów powiązanych.

W omawianej dyrektywie podkreśla się (art. 248 ust. 3), że skuteczne funkcjonowanie kolegium może wymagać wykonywania niektórych działań przez ograniczoną liczbę organów należących do kolegium. Według danych EIOPA w 2014 r. w Europie funkcjonowały 93 grupy finansowe, dla których powołano kolegia organów nadzoru. Należy w tym miejscu podkreślić, że w więcej niż połowie kolegiów organ sprawujący nadzór nad grupą ma siedzibę w czterech krajach⁵ [EIOPA list of groups 2014].

Powoływanie i funkcjonowanie kolegiów opiera się na ustaleniach dotyczących koordynacji dokonanych przez organ sprawujący nadzór nad grupą i pozostałe zainteresowane organy nadzoru. Jeżeli organ sprawujący nadzór nad grupą nie wypełni zadań, o których wspomniano wcześniej, lub jeżeli członkowie kolegium organów nadzoru nie współpracują w stopniu wystarczającym, to każdy zainteresowany organ nadzoru może skierować sprawę do EIOPA i zwrócić się o pomoc tego urzędu.

W przypadku rozbieżnych opinii w kwestii ustaleń dotyczących koordynacji dowolny członek kolegium, zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1094/2010, może skierować sprawę do EIOPA i zwrócić się o pomoc tego urzędu. W takim przypadku EIOPA może podjąć działania zgodnie z uprawnieniami przyznanymi na mocy tego artykułu. W pierwszej kolejności Urząd może podjąć działania mające na celu umożliwienie tym organom wypracowanie porozumienia, przy czym wyznacza termin zakończenia postępowania pojednawczego między właściwymi organami. Zatem na tym etapie Urząd występuje w roli mediatora. Jeżeli zainteresowane właściwe organy nadzoru nie osiągną porozumienia w fazie postępowania pojednawczego, to Urząd może w celu rozstrzygnięcia sporu wydać decyzję zobowiązującą te organy do podjęcia określonych działań lub do powstrzymania się od działań, ze skutkami wiążącymi dla zainteresowanych właściwych organów. W przypadku gdy właściwy organ nie stosuje się do decyzji Urzędu, może on wydać skierowaną do instytucji finansowej decyzję indywidualną, zobowiązującą tę instytucję do podjęcia działań niezbędnych do wypełnienia jej obowiązków wynikających z prawa Unii, w tym do zaprzestania określonych praktyk.

EIOPA wydaje wytyczne dotyczące działalności operacyjnej kolegiów organów nadzoru w oparciu o kompleksowe przeglądy prac kolegiów mające na celu ocenę stopnia spójności między nimi. Przeglądów takich dokonuje się co najmniej raz na trzy lata.

W celu zapewnienia, by organy nadzoru, łącznie z organem sprawującym nadzór nad grupą, miały dostęp do tego samego zakresu informacji, niezależnie od tego, czy mają one siedzibę w tym samym państwie członkowskim, czy nie, organy nadzoru przekazują sobie nawzajem tego rodzaju informacje w celu umożliwienia i ułatwienia

⁵ Niemcy – 16, Francja – 15, Wielka Brytania – 14, Włochy – 7.

innym organom wykonywania zadań nadzorczych. Aby zapewnić spójną harmonizację w odniesieniu do koordynacji i wymiany informacji pomiędzy organami nadzoru EIOPA, opracowuje projekty regulacyjnych standardów technicznych określających:

a) informacje, jakie muszą być systematycznie gromadzone przez organ sprawujący nadzór nad grupą i przekazywane innym zainteresowanym organom nadzoru, oraz informacje, jakie muszą być przekazywane organowi sprawującemu nadzór nad grupą przez pozostałe zainteresowane organy nadzoru;

b) informacje istotne lub ważne z punktu widzenia nadzoru na poziomie grupy w celu zwiększenia stopnia spójności sprawozdań dla organów nadzoru.

Organy odpowiedzialne za nadzór nad pojedynczymi zakładami ubezpieczeń w grupie oraz organ sprawujący nadzór nad grupą zwołują niezwłocznie posiedzenie wszystkich organów nadzoru uczestniczących w nadzorze nad grupą przynajmniej w następujących okolicznościach:

a) gdy dowiadują się o poważnym naruszeniu kapitałowego wymogu wypłacalności lub minimalnego wymogu kapitałowego przez pojedynczy zakład ubezpieczeń,

b) gdy dowiaduje się o poważnym naruszeniu kapitałowego wymogu wypłacalności na poziomie grupy, obliczanego na podstawie skonsolidowanych danych lub zagregowanego kapitałowego wymogu wypłacalności grupy.

W rozporządzeniu delegowanym Komisji UE 2015/35 definiuje się (art. 354) do celów art. 248 ust. 3 dyrektywy 2009/138/WE termin „istotny oddział” zakładu ubezpieczeń oznaczający oddział zakładu ubezpieczeń, który spełnia przynajmniej jeden z następujących warunków:

a) roczna składka przypisana brutto oddziału przekracza 5% rocznej składki przypisanej brutto grupy mierzonej na podstawie ostatnich skonsolidowanych sprawozdań finansowych grupy,

b) roczna składka przypisana brutto oddziału przekracza 5% łącznej rocznej składki przypisanej brutto dla ubezpieczeń na życie, ubezpieczeń innych niż ubezpieczenia na życie lub obu tych typów ubezpieczeń w państwie członkowskim umiejscowienia ryzyka, mierzonej na podstawie ostatnich dostępnych sprawozdań finansowych.

W przypadku gdy oddział spełnia co najmniej jeden z tych warunków, organ sprawujący nadzór nad grupą, działając z własnej inicjatywy lub na uzasadniony wniosek organu nadzoru odpowiedzialnego za nadzór nad oddziałem, wzywa ten organ nadzoru do udziału we wszelkich odpowiednich działaniach kolegium organów nadzoru. Działając z własnej inicjatywy lub na uzasadniony wniosek organu nadzoru odpowiedzialnego na nadzór nad jednostką powiązaną należącą do grupy i po konsultacji z pozostałymi organami nadzoru wchodzącymi w skład kolegium organów nadzoru, organ sprawujący nadzór nad grupą może, o ile uzna to za właściwe, wezwać ten organ nadzoru nad jednostką powiązaną do udziału we wszelkich odpowiednich działaniach kolegium organów nadzoru (art. 354 ust. 2 rozporządzenia delegowanego Komisji 2015/35).

Ustalenia dotyczące koordynacji, o których mowa w art. 248 ust. 4 dyrektywy 2009/138/UE, zarówno w odniesieniu do normalnych sytuacji, jak i sytuacji nadzwyczajnych, określają:

a) minimalny zakres informacji do przekazania organowi sprawującemu nadzór nad grupą przez pozostałe organy nadzoru wchodzące w skład kolegium organów nadzoru;

b) język, w którym sporządzane są informacje, oraz częstotliwość ich przekazywania organowi sprawującemu nadzór nad grupą przez pozostałe organy nadzoru wchodzące w skład kolegium organów nadzoru;

c) język, w którym sporządzane są informacje, oraz częstotliwość ich wymiany pomiędzy innymi zainteresowanymi organami;

d) zobowiązanie do przyjęcia planu prac, który co najmniej raz w roku podlega przeglądowi i jest uzgadniany przez kolegium;

e) plan awaryjny, zawierający postanowienia dotyczące następujących kwestii: uznania zaistnienia sytuacji kryzysowej, przygotowanie zarządzania w takiej sytuacji, oceny sytuacji kryzysowej, zarządzania w sytuacji kryzysowej i komunikacji zewnętrznej.

W celu ustanowienia spójnych, wydajnych i skutecznych praktyk nadzorczych oraz zapewnienia wspólnego, jednolitego i spójnego stosowania prawa Unii EIOPA wydaje wytyczne i zalecenia skierowane do właściwych organów lub instytucji finansowych. Zgodnie z art. 16 rozporządzenia (UE) nr 1094/2010 Urząd opracował wytyczne dotyczące procesu nadzoru [Wytyczne 2014]⁶, w tym dotyczące działalności operacyjnej kolegiów. Wśród 40 Wytycznych tylko wytyczne nr 10, 16, 18, 21, 35, 37 i 40 dotyczą grup i mają zastosowanie do organu sprawującego nadzór nad grupą. W Wytycznych tych określa się m.in. zakres i przedmiot procesu nadzoru grupy ubezpieczeniowej, klasyfikację wpływu dla grup, klasyfikację ryzyka dla grup ubezpieczeniowych, wzajemne oddziaływanie planu nadzoru nad grupą i planu pracy kolegium, zidentyfikowanie i ocenę znaczenia słabych stron, niedociągnięć lub nieprzestrzegania wymogów na poziomie grupy oraz komunikowanie się w kolegium.

Odrębne wytyczne opracowane przez EIOPA dotyczą działalności operacyjnej kolegiów [Wytyczne dotyczące działalności operacyjnej kolegiów 2014]. Mają one ułatwić realizację zadań organom sprawującym nadzór nad grupą, usprawniając jednocześnie funkcjonowanie kolegiów organów nadzoru. Celem tych wytycznych jest także zapewnienie równiejszych warunków działania na rynku wewnętrznym, jak również ograniczenie obciążeń administracyjnych zakładów ubezpieczeń i reasekuracji oraz organów nadzoru.

W wytycznych podkreśla się, że EIOPA, sprawując funkcję nadzorczą, będzie monitorował funkcjonowanie kolegiów organów nadzoru oraz będzie systematycznie sporządzał kompleksowe sprawozdania z wynikami tego monitoringu do wiadomości Rady Organów Nadzoru. Zaznacza się jednak równocześnie, że EIOPA nie przejmie

⁶ Wytyczne mają zastosowanie od dnia 1 stycznia 2016 r.

zadań organu odpowiedzialnego za nadzór nad grupą (pkt 1.9), polegających na przewodniczeniu i kierowaniu kolegium organów nadzoru, czy zadań i obowiązków tego kolegium wynikających z jego funkcji nadzorczej. W przypadku formalnego głosowania w kolegium organów nadzoru EIOPA może wydać swoją opinię, ale nie uczestniczy w takim głosowaniu.

Wytyczne zawarte w tym dokumencie stosuje się od dnia 1 kwietnia 2015 r. z wyłączeniem wytycznych (nr 17 i 18) dotyczących komunikacji z organem sprawującym nadzór nad grupą i z kolegium przed ustanowieniem narzutu kapitałowego na poziomie grupy, które będą obowiązywały od 1 stycznia 2016 r.

Oprócz opisanych powyżej wytycznych opracowano również wspólne wytyczne Europejskich Urzędów Nadzoru [Wspólne wytyczne, grudzień 2014], określające stanowisko tych Urzędów w odniesieniu do odpowiednich praktyk nadzorczych w ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego i sposobu, w jaki prawo unijne winno być stosowane w konkretnym obszarze. Celem Wytycznych jest uściślenie i zacieśnienie współpracy transgranicznej i międzysektorowej między właściwymi organami oraz uzupełnienie działalności kolegiów sektorowych, gdy grupa transgraniczna została uznana za konglomerat finansowy. Wytyczne obejmują następujące kwestie:

- a) proces naprawiania, czyli gromadzenia i analizowania informacji niezbędnych do zidentyfikowania podmiotów tworzących konglomerat finansowy;
- b) koordynację wymiany informacji przy założeniu kontynuowania działalności i w nadzwyczajnych sytuacjach;
- c) ocenę konglomeratów finansowych w ramach nadzoru, w tym ocenę: sytuacji finansowej konglomeratu finansowego, polityki adekwatności kapitałowej, koncentracji ryzyka, transakcji wewnątrzgrupowych i mechanizmów kontroli wewnętrznej i procesów zarządzania ryzykiem;
- d) proces podejmowania decyzji pomiędzy właściwymi organami.

3. Ocena przyjętych regulacji

Omawiane w artykule regulacje mają doprowadzić, zdaniem projektodawców, do takiej sytuacji, w której organ nadzoru jednostek zależnych będzie rzeczywistym partnerem dla organu sprawującego nadzór nad grupą. Na intencje projektodawców należy patrzeć przede wszystkim przez pryzmat sytuacji, jaka obecnie ukształtowała się na europejskim rynku ubezpieczeniowym, i towarzyszącej jej ciągłej konfrontacji interesów konsumenta z konkurencyjnością i zyskowością firm działających na rynku ubezpieczeniowym w wymiarze krajowym, regionalnym i światowym.

W 2012 r. na zaledwie cztery rynki ubezpieczeniowe w Europie: Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec i Włoch przypadało ponad 70% wartości składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach na życie i ponad 66% w ubezpieczeniach nie na życie [European market operators 2012]. Na ogólną liczbę 5357 funkcjonujących w 2013 r. w Europie zakładów ubezpieczeń na rynku brytyjskim funkcjonowało ich 1229, niemieckim 560,

francuskim 395 i włoskim 225, a więc ponad 45% wszystkich działających w Europie zakładów ubezpieczeń [European insurance in figures 2014].

Również grupy ubezpieczeniowe z tych państw mają znaczący udział w rynku ubezpieczeniowym pod względem wielkości składki przypisanej. Na przykład na każdą z trzech grup ubezpieczeniowych: Axa, Allianz, Generali przypada kilkanaście procent składki przypisanej wszystkich europejskich grup ubezpieczeniowych. Należy przy tym podkreślić, że większość składki wymienione grupy zbierają w Europie (Axa – 56%, Allianz – 73%, Generali – 89%) [European market operators 2012]. W tym miejscu warto zaznaczyć, że w większości przypadków nadzór nad grupą sprawuje organ nadzoru z kraju, w którym zarejestrowana jest spółka-matka. W realiach europejskiego rynku ubezpieczeniowego oznacza to, że choć 16 narodowych organów nadzoru działa jako organ sprawujący nadzór nad grupą, to jednak w większości przypadków funkcję tę pełnią organy nadzoru z zaledwie 4 państw (Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec i Włoch) [EIOPA list of groups 2014].

Dopiero przytoczone informacje pozwalają należycie ocenić omówione w opracowaniu regulacje i konsekwencje, jakie dla rynku ubezpieczeniowego będzie miało ich wprowadzenie. Kryzys finansowy, który w ubiegłych latach dotknął również kraje Unii Europejskiej, unaoczniał również konflikt między krajami goszczącymi globalny kapitał i krajami macierzystymi. Zarysowała się bardzo wyraźna linia podziału między państwami, które dla międzynarodowych grup finansowych stanowią rynki macierzyste, tymi – wśród nich również i Polskę, które dla spółek zależnych takich grup są rynkami goszczącymi. Kraje macierzyste zainteresowane są tym, aby jak najwięcej funkcji nadzorczych było spełnianych w sposób zintegrowany, natomiast kraje goszczące opowiadają się za pozostawieniem jak największych kompetencji w rękach lokalnego nadzoru [Łańcucki 2014b, s. 85].

Analiza zapisów w przyjętych regulacjach może rodzić wątpliwości dotyczące wprowadzenia np. w dyrektywie Wyplacalności II całego szeregu zapisów ustanawiających delegacje do wydania aktów delegowanych 2 poziomu oraz wiążących standardów technicznych 3 poziomu. Uprawnienia Komisji Europejskiej do przyjęcia aktów delegowanych, choć obwarowane określonymi warunkami (art. 301a), obejmują bardzo szeroki zakres zagadnień. Podobnie wygląda sprawa w przypadku uprawnień Komisji w zakresie wspomnianych regulacyjnych standardów technicznych (art. 301b).

Bardzo szeroki zakres uprawnień przyznany organom unijnym w zakresie zasad i zakresu nadzoru nad rynkiem ubezpieczeniowym każe wątpić w możliwość zachowania w rękach krajowych regulatorów i organów nadzoru narzędzi umożliwiających rzeczywiste oddziaływanie na zakłady, które w większości przypadków prowadzą działalność transgraniczną [Łańcucki 2014a, s. 10]. Wątpliwości tych w żaden sposób nie pomniejszają opisane w artykule zapisy dotyczące kolegiów organów nadzoru, które zostały powołane w celu zwiększenia skuteczności, efektywności i jednolitości w działalności finansowych organizacji funkcjonujących w wymiarze transgranicznym.

W dokumencie opracowanym przez EIOPA [Year-end report... 20 February 2015] stwierdza się m.in., że jeszcze wiele pracy należy włożyć w to, aby kolegia mogły wypełniać wszystkie swoje zadania przewidziane w dyrektywie Wyłącalności II. Na przykład w 2014 r. wiele kolegiów odnotowało trudności w ocenie postępów w zakresie obliczania wyłącalności na poziomie grupy zgodnie z wymogami dyrektywy Wyłącalności II. W tym samym roku ok. 25% kolegiów nie podjęło dyskusji nad postępem i jednolitością wytycznych dotyczących grup. W ponad 55% kolegiów nadal nie przekazano grupom opinii dotyczących ich gotowości do implementacji zapisów dyrektywy Wyłącalności II.

4. Zakończenie

Przedstawiony w artykule pakiet rozwiązań dotyczących nadzoru nad grupą pozwolił, moim zdaniem, na zaprezentowanie najważniejszych okoliczności i uwarunkowań, które w przyszłości mogą wpływać na efektywność i skuteczność funkcjonowania mechanizmu nadzoru nad grupą.

Innowacyjny model nadzoru, w którym kluczową rolę przypisano organowi sprawującemu nadzór nad grupą, uwzględnia zarazem ważną rolę organu nadzoru indywidualnego; mówiąc inaczej, nadzór nad poszczególnymi zakładami ubezpieczeń ma pozostać w założeniach podstawową zasadą nadzoru ubezpieczeniowego.

Zapisy dotyczące działalności kolegium organów nadzoru stwarzają warunki do tego, aby ich działalność była adekwatna do skali, charakteru i złożoności ryzyk właściwych dla działalności prowadzonej przez wszystkie zakłady należące do danej grupy, również w aspekcie transgranicznym. Stwarzają również warunki do faktycznego stosowania procedur współpracy, wymiany informacji i konsultacji między organami nadzoru należącymi do kolegium.

Przyjęte regulacje dają jednak możliwość arbitralnego obejścia kryteriów wyboru organu sprawującego nadzór nad grupą, zwłaszcza w przypadkach gdy będzie on wyznaczany z uwzględnieniem struktury grupy i względnej wagi działalności ubezpieczeniowej na różnych rynkach.

Niektóre z zapisów dyrektywy Wyłącalności II przyznają EIOPA rolę doradczą, mediacyjną lub konsultacyjną. W myśl zapisów dyrektywy opinia wydana przez EIOPA dla organu sprawującego nadzór nad grupą nie powinna być dla niego wiążąca w momencie podejmowania decyzji. Ale w tej dyrektywie znajdują się również zapisy, zgodnie z którymi organ sprawujący nadzór nad grupą, podejmując decyzję, uwzględnia jednak w pełni tę opinię i wyjaśnia wszelkie istotnie od niej odbiegające elementy.

Pełnej oceny charakteru i zakresu oraz wpływu omówionych regulacji na funkcjonowanie nadzoru nad grupą będzie można dokonać dopiero po 1 stycznia 2016 r. Obecnie najważniejszym zadaniem dla państw członkowskich UE staje się zapewnienie tego, aby opisane w artykule regulacje zostały implementowane w spójny sposób przez wszystkie kraje członkowskie.

Literatura

- Dyrektywa 2002/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie dodatkowego nadzoru nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń oraz przedsiębiorstwami inwestycyjnymi konglomeratu finansowego i zmieniająca dyrektywy Rady 73/239/EWG, 79/267/EWG, 92/43/EWG, 92/96/EWG, 93/6/EWG oraz dyrektywy 98/78/UE i 2000/12/UE Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz.U.UE.L 35 z 11.02.2003.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyplacalność II), Dz.U.UE.L 335 z 17.12.2009.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/89/UE z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zmiany dyrektyw 98/78/UE, 2002/87/UE, 2006/48/UE i 2009/138/UE, w odniesieniu do dodatkowego nadzoru nad podmiotami konglomeratu finansowego /FICOD I/, Dz.U.UE.L 326 z 8.11.2011.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/51/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. zmieniająca dyrektywy 2003/71/UE i 2009/138/UE oraz rozporządzenia /UE/ nr 1060/2009, TUE/ nr 1094/2010 i /UE/ nr 1095/2010 w sprawie uprawnień Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych) oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych) /Omnibus II/, Dz.U.UE.L 153 z 22.05.2014.
- EIOPA list of groups for which a college of supervisors in place, EIOPA, 22 October 2014, EIO-PA-14/565.
- European insurance in figures, Insurance Europe, Statistics no. 50, December 2014.
- European market operators 2012, Insurance Europe, August 2014.
- Financial stability report. December 2014, EIOPA, 15 December 2014.
- List of identified financial conglomerates, a per 31 December 2013 figures, Joint Committee, 11 September 2014, IC 2014071.
- Łańcucki J., 2014a, *Wpływ nowych regulacji unijnych na funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego*, Prawo Asekuracyjne, nr 3.
- Łańcucki J., 2014b, *Wpływ regulacji Omnibus II i FICOD I na funkcjonowanie nadzoru na rynku ubezpieczeniowym*, [w:] *Problemy współczesnego rynku ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Rozporządzenie delegowane Komisji /UE/ 2015/35 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/UE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i asekuracyjnej /Wyplacalność II/, Dz.U.UE.L 12 z 17.01.2015.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady /UE/ nr 1094/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru i Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych), zmiany decyzji nr 716/2009/UE i uchylenia decyzji Komisji 2009/79/UE, Dz.U.UE.L 331 z 15.12.2010.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C326 z 26 października 2012 r.
- Wspólne wytyczne w zakresie konwergencji praktyk nadzorczych dotyczących spójności ustaleń koordynacyjnych w zakresie nadzoru nad konglomeratami finansowymi, 22 grudnia 2014 r., JC/GL/2014/01.
- Wytyczne dotyczące działalności operacyjnej kolegów, EIOPA 2014, EIOPA-BOS-14/146 PL.
- Wytyczne dotyczące procesu nadzoru, EIOPA 2014, EIOPA-BOS-14/179 PL.
- Year-end report on functioning of college and accomplishments of action plan 2014, EIOPA, 20 February 2015, EIOPA-15/207.